

Moll (en *BDLC* XIII, 1924, 352).

Però sens dubte hi havia hagut encara un altre encreuament. El tort de Spitzer no va pas ser de pensar en *ascla* sinó de creure que *escletxa* en podia ser un derivat: però sí que era una variant contaminada per *ascla*, que li comunicà la seva *-l-*. *ASCLA* 'estella' ha pres el sentit d' 'esberla, clivella de la roca' amb una gran extensió: a Gavarra, aquell «edifici de moros», *Les Asclétjes* m'explicaren justament que era «unes *ascles* de roca»; i amb aquest valor arriba fins a Provença i l'hi usava Mistral: «la Mort chauriho per uno *asclo* / e dóu vióloun, enterin, rasclo» («épie par una fente», *Nero* VII, 230), «lou Roucàs dóu Cire: / ni cat ni cabro --- jamai l'escalaran! / --- dins lis *asclo* / lis abiho sóuajo aquí fassen de mèu» (*Calendau* VII, 35.2) i veg. encara *Mireio* XI, 67.4 (context que cito a *CALA*). *Esqueja* es tornà, doncs, *asclétxa*, *escl-* per contaminació d'*ascla*, i d'altra banda es passà a *enclétxar* i *enclétxa* per contaminació d'*encastar*.

Aquesta contaminació pogué ser recíproca: la variant *enclastar* de *encastar* està també difosa; *AlcM* la localitza en el Penedès, Cardona i Solsona, en dóna ex. en E. Boixat (1918) i un de *VCatalà*: «els llavis bullents se li *enclastaven* com un botó entre coll y galta» (*Ombriboles*, a. 1904). Com que l'ètimon d'*enclastar* fou *INCASTRARE*, i el grup complex *-STR-* té sovint tractaments molt alterats, i transposició de la *R* (veg. els articles *engarzar*, *engastar*, *escarzar*, *jaguarzo* i *zambo* del *DCEC*, sobretot en mossàrab però no solament) és possible que l'*enclastat* de Saderra tingui la *tx* procedent d'això; en tot cas era fàcil que *encastar* en molts llocs passés a tenir *jt*. I així acabem d'explicar l'últim detall fonètic que ens faltava: la sorda de *enclétxar* i d'*escletxa* mateix. *-Tx-* i *-tj-* són sons tan poc separats que era fàcilíssim que *escletja* (resultant d'*esquetja* × *ascla*) ensordís la *tj* en *tx*, per la influència d'*encastar*, sigui directa, o sigui passant per *enclétxar* / *enclétxa* o per *enclastar*.⁶

DERIV.: *S'Enclétxar* còrrec que baixa del Collet de Bini cap a Moncaira i Bàlitz, prop de Fornalutx (Masc., 4F5). Per a d'altres veg. supra.

¹ Encara més cal desmentir que existeixi una pron. *crètua* amb *e* oberta: simples lleugereres de correctors de català o d'escriptors que imiten, sense conèixer el mot de viva veu; que després provenen de disculpar-se, informant falsament *AlcM*. — ² Spitzer i jo ja vàrem invocar els casos de *pèrdua*, oc. *pèrdo*, *vàlua*, oc. *réndoa*, *sègoa*, etc. (veg. *GRIETA*, n. 2, i Spitzer, *LexikK*, 41) i alhora té raó Spitzer en reconèixer que això no satisfà ben bé tractant-se de mots d'un altre compartiment semàntic (tot essent un «sufix» de migrada freqüència). No descartem del tot que existís una variant *creuta amb un tractament mig-savi de *CREPTA i després transposició, com ja temptejava Spitzer, per més que sigui hipòtesi bastant forçada. Com que és versemblant que el duplicat *pèrdoa/perda* es vagi crear en oc. ant. com a eco de *mínoa/minua* *MINUA*, a causa de la quasi-sinonímia d'aquests dos mots (i la propagació a *vàlua*, *sèndoa* i *sègoa* no deixa de

tenir fonaments comparables d'oposició o paral·lisme), potser també el fet que la clivella és una solució o pèrdua de continuïtat (cf. usos comparables de *falla* i cast. *fallo*) fou causa que s'hi contagiés el duplicat *mínoa/minua*, *pèrdua/perda*. — ³ També el dicc. menorquí de Febrer-Cardona porta un *esquétxa* «resquebradura; fente, crevasse» i des de *clétxa* remet a *esquetxa*. — ⁴ Vegeu més cites de Dante en *Alunno (Fabbr. del Mondo, § 1769)*: perquè és un mot freqüent en ell, i més sovint en aquesta acc., si bé no hi manca la més difosa, 'estella vegetal'; de la qual deriva el verb *scheggiare*, també antic en la llengua, i representat en el poeta, amb el sentit d' 'esqueixar-se (planta)', 'destacar-se o tenir el punt de partida (concepte)': «perchè vedrai la pianta onde si *scheggia*» (*Par.* XI, 137). Molts altres l'usen per a 'obrir escletxes a la paret, la pedra, l'os, etc.' (Petr., *Tomm.*). — ⁵ Aquesta gpotser es deu a influència de *regrillar*, que digueren a Espolla (infra). — ⁶ Molt recorden el nostre *escletxa* les formes *clètcha* «grotte» del bearnès de la Vall d'Aspa, *clétche* «fente» de la d'Ossau (Rohlfs, *Le Gc.*, § 419, p. 105), però com que hi ha *crètche* 'precipici' (Palay), i *crèc* «abri sous roche» a Aspa (Rohlfs, p. 106) cal reservar el judici. Una forma que deu tenir almenys forta relació amb el nostre problema és l'aran. *esclèta* 'escletxa' (cf. *Pic de l'Esclette* en el terme de Bouts distr. de Sant Gaudens). Ací, potser més que *ascla*, s'hi haurà embullat *esclat* (fr. *éclat de bois* 'estella'). Observem, d'una banda: bearn. *clètère* «fente, au plancher, aux portes» (Lespy-R.), *clètère* Palay; d'altra banda delf. *esclat* «fente, gerçure, écrasement» (Martin, *Patois de Lallé*), Erau *escláto* f. «crevasses qu'on a aux mains pendant l'hivern» (Mazuc, Pezenàs), roerg. *escláto*, *esclatado* «gerçure, fente» (Vayssier), alpí *esclatèira* «gerçure, crevasse» (Arnaud-Morin, *Haute-Ubaye*), «gerçure, englure ulcéréc» (Chabrand), i en el Pallars: Tavascan de Cardós *clatella* 'escletxa (en la fusta d'una porta)', Àreu id. 'esquerda en una paret', *esclatella* 'clivella longitudinal en una taula'. En tots els quals es graduen diversament, combinant-se, les accions de *CREPITA*, *SKEGGIA*, *ascla*, *esclatar*, etc.

Esclifet, V. *esclafar* (-fir) *Esclivellar*, V. *clivella* *Esclocs*, potser per *fer es clocs* com dient 'cloquejar com una gallina' *Esclofa*, *esclafar*, *esclafell*, *esclòfia*, *esclofoll*, *esclofolla*, *esclofollar*, V. *clofolla* (*CLOVA*) *Esclomussar*, V. *escalabornar*

ESCLOP, 'socs, calçat grosser de fusta', igual que l'oc. i fr. dial. *esclop* id. i que el basc *escalaproi* id., sembla resultar d'un encreuament del ll. *SCULPONEUS* (també *sculponea*) 'esclops' amb el mot ll. vg. *SCLOPPUS* 'clac, esclafit, soroll d'una cosa que es fa petar o es peta': d'una fusió entre els dos mots resultà un ll. vg. *SCLOPPUS*, d'on el nostre *esclops*, i *SCLOPPONES, d'on la forma basca. □ 1.ª doc.: 1284.

Esclops surt ja en un document d'aquesta data pu-